

Prologus

Incipit postilla super epl̄as canonicas sanctorū iaco-
bi petri iohannis euāgeliste ⁊ iude.

Quatuor sunt minima terre ⁊ ipsa sūt sa-
pientiora sapientib⁹. Prover. xxx. Septē
epl̄e q̄ canonicę. i. regulares nūcupant⁹:
edite sūt a q̄tuor apl̄is: iacobō petro iō-
hannē ⁊ iudā. et in vñoli. collocant⁹: iō-
dētē bis auctorib⁹: s̄ ministerial̄ t̄m:
nam auctor p̄ncipalis est s̄ufficant⁹: iō-
pot s̄uēmet̄ dīcī v̄rbū p̄positū: Quatuor sunt minima
terre ⁊c. In q̄ circa istos apl̄os tria notant⁹. In ueritatōis
typus: ibi. Quatuor sūt. In uilitatōis act⁹: ibi. Minima ter-
re. In contemplatōis excessus: ibi. Et ipsa sūt sapientiora sapie-
ntibus. Circa primū sciendū q̄ q̄ternari⁹ ē prim⁹ nūm⁹: q̄
dratus: q̄ s̄urgit ex ductu primū nūm̄. s̄. binarij in seipm̄
bis em̄ duo q̄tuor sūt: q̄dratura v̄o p̄fectōes virtutis figu-
rar: vt p̄bs. j. et bic. v̄tiosum vocat q̄dratū. d. q̄ v̄tios vere
bonus ⁊ quadratus sine vitupio: Nā sicut corp⁹ quadra-
tum in quibet latere optime sedet: ita virtuosus in quoli-
bet casu ⁊ fortuna bñ sebz. Isti v̄o q̄tuor apl̄i fuerūt vir-
tute p̄fecti. p̄pter qd̄ in multis q̄ternarijs sūt figurati. Isti
em̄ sunt q̄tuor s̄uūq̄ padisi aq̄ sapie militante eccl̄iam iri-
gantes: Gen. ii. Quatuor auri circuli in arca testamenti
q̄ est xp̄c in ci⁹ laterib⁹ exites: Exo. xxv. Quatuor venti ce-
li mortuos viuificates: Gen. xxxvii. Quatuor vini i so-
nate tribulatōis illesi p̄manentes: Dan. ii. vbi d̄r q̄ sp̄s
vni⁹ q̄si sp̄s filij dei: q̄. b. iacobus dei filio iesu xp̄o in fo-
ra ⁊ figura corp̄is fuisse d̄r simillim⁹: Ibi sūt q̄tuor fabri cor-
nua pctōz deicides: zacha. j. Et aliū plures q̄ternarij
possent ad p̄positū induci de sacra scriptura: s̄ isti sufficiat
Circā scdm̄ sciendū q̄ humilitas ē decus ⁊ custos omni-
um virtutū: Greg. Qui ceteras v̄tutes sine hūilitate con-
gregat q̄si puluere in ventū porrat. Isti v̄o q̄tuor apl̄i sic
et cor actib⁹ ⁊ doctrina p̄: fuerūt buri: illim̄: qd̄ notatur
cū d̄r: Minima terre. vñ quilibet eoz potuit dicere illud.
j. cor. xv. Ego sum minim⁹ ap̄loz. Fuerūt em̄ apl̄i de na-
tura p̄ncipioz q̄ sunt minima q̄ntitate et maxima virtute:
sic isti apl̄i p̄ verā hūilitatē minimi fuerūt in sua reputa-
tione: ⁊ maximi p̄ sua p̄dicatōes in fidelū multiplicatōe
s̄m̄ illud Esa. xl. Minim⁹ erat in mille ⁊ paruul⁹ in gen-
tem fortissimā. Circa terciū p̄siderandū q̄ sicut d̄r. puer.
xj. Ubi humilitas ibi sapia. p̄pter qd̄ circa istos ap̄los p̄-
actū hūilitatōis notat excessus contemplatōis cū dicit⁹:
Et ipsa sunt sapientiora sapientib⁹. sapientes aut̄ b⁹ mūdi
reputati sunt p̄bi: q̄ tñ ad verā sapiam q̄ xp̄c est nō attinge-
runt s̄m̄ q̄ dicit hiero. i. epl̄a ad paulinū. De omnib⁹ sacre
scripture libris: hoc doctus plato nesciuit: hoc demosthe-
nes eloquens igravit. Isti aut̄ apl̄i hāc sapiam attigerūt
⁊ sic sapientiores sapientib⁹ fuerūt: de q̄ exponi p̄t qd̄ d̄r. j. Co-
rinth. j. Qd̄ stultū est dei. i. qd̄ d̄r de deo s̄m̄ errore gentili-
um: sapientia ē hominib⁹. i. p̄tinet maiorē sapiam quaz ab
hominib⁹ possit capi ad plenū: dei aut̄ fuerūt ⁊ sūt isti apl̄i
tanq̄ membra p̄ncipalia corp̄is ei⁹ mystici. Et licz stulti ac
stolidi fuerūt a mūdi sapientib⁹ reputati: tñ fuerūt sapien-
tissimi. Sapia. n. p̄hoz fuit deorsum descendēs ex cogni-
tione istoz sensibilib⁹ ⁊ corruptibilū et ducens in amozes
terrestrium: p̄pter qd̄ d̄r terrena aialis ⁊ dyabolica Jaco-
bi. iij. Sapia v̄o ap̄loz fuit desursum descendens a patre
luminū eoz mentib⁹ imp̄ssa p̄ sp̄m̄ sc̄m̄: p̄pter qd̄ fuit pu-
dica: pacifica: modesta: suadibilis: bonis p̄sentens: plena
miscdia ⁊ bonis fructib⁹: quibus p̄fecte fructif electi i au-
la celestis glorię: ad quā nos p̄ducit qui sine fine viuūt et
regnat.

Prologus in canonicas epl̄as incipit.

Quoniam ita est ordo ⁊c. In isto p̄logo tria tangit
hiero. que reddunt auditores dociles: bēni-
uolos: ⁊ attentos. primo tangit ordinē ⁊ nu-
merū canonicaz epl̄az: p̄ qd̄ auditor: uocalis
redditur. Dicit. n. Tullius q̄ uocales auditores bātore po-
terimus: si summā cause breuiter exponamus: sc̄do tangi-
tur utilitas ⁊ difficultas opis p̄ qd̄ auditoris attentio ex-

citatur: dicit em̄ Tullius Attentos habebimus si poli-
licemur nos de rebus magnis nouis inuitatis v̄ba fa-
cturos. tercio p̄terens sermone ad eustochiū tangit
incomoda: q̄ cum circūstant p̄ter interpositionem sa-
cre scripture: p̄ qd̄ beniuolētia capraf: Dicit qd̄e tul-
lius Beniuolos
auditores face-
re possum⁹ si no-
stra incomoda
referim⁹ inopia
solicitudinē ca-
lamitatez ⁊c. se-
cunda ps inci-
pit: ibi. Que sūt
ab eis digeste sūt
⁊c. etia: ibi. S̄
tu virgo xpi ⁊c.
In p̄ma parte
duo tanguntur
primū est q̄ lati-
ni non ita ordi-
nant istas epl̄as
sicut greci. secū-
dum ē q̄ ear re-
ctus ordo bāt-
tur s̄m̄ traditio-
nem hiero. qd̄

Incipit plogus in septē
epistolas canonicas.

Non ita est ordo
apud grecos q̄ i
regre sapiunt fi-
demq̄ rectaz se-
ctant epl̄az septē: q̄ cano-
nice nūcupant⁹: sicut in la-
tinis codicibus inuenit⁹ vt
quia petrus est prim⁹ in or-
dine ap̄loz: p̄me sint et ei⁹
epl̄e in ordine ceteraz. S̄

notat: ibi Sed sicut euāgelistas. dicit s̄. a. Hō ita
est ordo septem epl̄az. glo. septē sunt. p̄pter septem do-
na sp̄s sancti. vel p̄pter fides sancte trinitatis: quā cōti-
nent q̄ p̄ quatuor mūdi p̄tes diffusa ē. Ordo et nūrus
et auctores istaz epl̄az habent p̄ istum versiculū: Quia
iaco. pe. due tres sunt ioban. vñca iude. b. Que
canonice nūcupant⁹. i. regulares ad ap̄loz. vel catholice.
i. vniuersales a fide vniuersalis eccl̄ie: q̄ non vni po-
pulo: non vni ciuitati scripte sunt: sed vniuersali eccl̄e-
sie. Catholicon grece vniuersale latine. Non est in q̄
ita ordo apud grecos qui integre sapiūt. q̄tum ad co-
gnitionem credendoz. Et fidem rectam sectant. q̄tū
ad opa fidei. q̄. d. habent cognitionem perfectionem in
credendis: habent fidei directōnem in agendis. vñuz
enim istoz non sufficit sine filio. Unde i. cor. ii.
Fides sine operibus mortua est. Et p̄ter quod dicit
ibi de abraam fides cooꝑabatur operibus illius et ex
operibus fides p̄summata est. c. Sicut in latinis
codicibus inuenitur. s̄. qui scripti sunt ante translatio-
nem hieronymi: vt scilicet. d. Quia petrus est pri-
mus in ordine ap̄stolorū. cui principaliter date sunt
clauēs ligandi atq̄ solyendi: Mathei. xvj. Qui dabo
clauēs regni celoz ⁊c. vñde eccl̄ia cantat de eo Quis
pastor omnium princeps ap̄stolorū. e. Primus
sunt eius etiam epistole ⁊c. Hic queritur quare a hiero-
nymo aliter ordinantur: Respondeo possunt ordina-
ri s̄m̄ ordinem et dignitatem scribentium: et sic prime
sunt epistole petri. vel s̄m̄ ordinem temporū quibus
scripserunt: et sic prima est epistola iacobi qui primus
scripsit inter ap̄stolos. Iacobus enim triginta annis
rexit eccl̄iam hierosolymitanam post passionem to-
mini. scilicet vsq̄ ad sextum annūz hieronis: et tunc fu-
it martyrizatus: Petrus v̄o. xxxviii. idest vltimo an-
no hieronis. Et certū est q̄ in vltimo tempore vite sue
scripsit. Unde dicit. ij. petri. j. Certum est q̄ veloz ē de-
positio tabernaculi mei. Et quo patet q̄ scripsit p̄ia-
cobum. Iohannes v̄o multum post euāgelij ⁊ epi-
stolas scripsit. s̄. post mortem tomicā: quia reuēsus
de exilio inuenit eccl̄iam per hereticos perturbatam
et tunc scripsit euāgelij ⁊ epistolas p̄tra ipsos.
f. Sed sicut euāgelistas. Hic ostenditur q̄ s̄m̄ tras-
lationem hieronymi recte ordinantur: littera plana ē.
Hic queritur quid est quod dicit hiero. Quāgelistas cor-
rexi. Respondeo: Correxit quod p̄tinebat ad quā-
gelij veritatē. qd̄ per pseudo fuerat deprauatū: et qd̄ p̄

Prologus

translatōz imperitiā fuerat immutatū. s Ita has
eplas pprio ordini reddidim⁹. s. fm q ordinate sē apd
grecos: 7 nō fm latinos antiquoz codices q̄ rectū or-
dinē nō hēbāt. b Deo nos iuuāte. sine q̄ nihil pos-
sumus facere bñ: nec etiā cogitare bonū. ij. cor. iij. Fi-
ducia talē babe-
mus p̄ xpm ad
deū nō q̄ suffici-
entes sim⁹ cogi-
tare aliqd a no-
bis. q. et nobis:
s̄ sufficientia no-
stra ex deo est.
i Quē si sic vt
ab eis 7 cetera. In
bac p̄tertia tan-
gunt. Dānū ē
utilitas transla-
tionis debite. se-
cundū est erroz
translatōis anti-
quib⁹. In qua
etiā ab infideli-
bus 7c: tertiū ē
piculū inuidia
vel imminēs ex
bñōi erroze: ibi
In q̄ maxie 7c.
Ira est plana.

k Digeste. id-
est ordinare: eo.
s. ordine q̄ s̄ scri-
pte. Nota q̄ di-
gero nis d̄ ordi-
nare vel explica-
re vel ordine de-
scribere vel inu-
merū ordinare:
vel exponere: vel
diuidere ordia-
tim: vel euacua-
re: vel ebrietatē
deponere: vel ci-
baria 7 pot⁹ diui-
dunt: et quedaz
ps purior trans-
mittit ad mem-
bra ad alimēta
vite: quedā grol-
sior emittit i se-
cessuz: 7 inde d̄
digestus ca. tū.
l Ab interpre-
tibus. latinis.

m Ambiguitatē. i. dubietatē in ordine. n Nec
sermonū varietas. p̄pter diuersitatē littere. o In
prima epla. j. Jo. v. Tres q̄ sunt testimonii dant in ce-
lo: p̄ verbū 7 spūssancū. 7 illud omiserāt latini inter-
pretes. p In q̄. s. testimonio p̄ris verbū 7 spūs.
q Fides catholica maxie roborat. i. p̄firmat p̄tra te-
reticos impugnātes. r Eterna diuinitas s̄ba p̄pro-
batur. eē p̄ris 7 filij 7 spūssancū. i. q̄ s̄ vna s̄ba trium
p̄sonaz. s̄d negat arrius: sicut sabell⁹ negat eaz trini-
tatem. vñ versus: Arri⁹ d̄oret idē dicit q̄ sabell⁹ idem.
s In ceteris. s. a prima iobis. t S̄ tu virgo xpi
l̄dic tangunt duo: primo em̄ tāgunt incōmoda occa-
sione interpretōis sacre scripture ip̄m circūstantia: se-
cundo fortitudo ipsi⁹ s̄ue p̄stantia: ibi. Sed ego in tali
ope 7c. Dicit s̄. t S̄ tu virgo xpi custochiū. vide.
s. versus finē plogi sup̄ Josue: 7 inuenies satis de eu-
stochio. v Impenit. i. instanti. i. frequēter et cum
magna instātia. x Mā quodāmodo senectutē. i. me

senē. y Dentib⁹. i. mordacibus detractōib⁹: Eccl. x.
Si mordeat serpens in silentio nihil eo min⁹ h̄z: q̄ occulte
detrabit: Prover. xix. Eueratio q̄ p̄ dentib⁹ gladius h̄z:
p̄: Lingua eoz gladius acutus. 3 Falsariū. intermi-
scendo falsa. a Corruptozēq̄ sanctaz p̄nunciās scri-
pturazū. dānando
vera ab alijs sc̄pta
7 hoc cōtra ascri-
cos 7 otulos: q̄bus
supplebat diuina
iugulabat 7 dāna-
bat sup̄flua i tali
ope tamutili.
b Nec emulorū
meoz inuidētiaz
p̄timefco. Prover.
xxvij. Fugit ips⁹
nemine p̄sequente
Iustus aut̄ q̄si leo
p̄fidens absq̄ ter-
roze erit.
c Nec sancte scri-
pture veritates te-
negabo. hoc em̄ es-
set inuidere: immo
cōicabo ex caritate
7 maxime p̄scen-
tibus: Sap̄. vij.
Quā sine fictōe d̄
dici et sine inuidia
p̄municō.

nūciāt scripturaz. S; ego in
tali ope nec emuloz meoz
inuidētia p̄timefco: nec sa-
cte scripture veritatem po-
scentib⁹ tene gabo.

Explicit plog⁹ in septez
eplas canonicas.

Incipit argu⁹ in eisdem.

Iacob: petri: iobes: et
iudas: septē eplas edi-
derūt tā mysticas q̄ succin-
ctas: 7 breues p̄iter ac lon-
gas: 7 breues in v̄bis lōgas in
sentētij. vt rat⁹ sit q̄ nō ea-
rum lectōne cecutiāt.

Explicit argu⁹ in septez
epistolas canonicas.

Incipit argu⁹ in eplam ca-
nonicā. b. iacobi apli.

Iacob apls sc̄m̄ iustru-
it clerū de cultura cele-
stij p̄ceptoz 7 reglā catho-
lice obseruatiē: 7 de inuicte
patientie maiestate: 7 de re-
uelatiōne plurimoz: 7 de mē-
datio magistrōz.

Explicit argu⁹. In-
cipit epla canonica. b. Jaco-
bi apli.

Iacobus dei
7 dñi n̄ri ie-
su xpi seru⁹
duodecā tri-
bul⁹: q̄ sūt

sona salutis ex noie cū d̄. a Jacob⁹. iste est iacobus
minor: frater iude apli 7 filij alp̄ti: ali⁹ iacob⁹ q̄ d̄ ma-
ior: fuit frater iobis apli 7 cu⁹ angelise 7 filij zebedi: sedo ex
religione cum dicit. b Christi seruus. nō autem dicit
apostolus: quia scribebat cōuersis ex iudaismo qui pre-
terebant se cōuersis ex gentilitate. vt patet Act. vi. Et in
epistolis pauli in pluribus locis: p̄pter quod vt eos indu-
ceret ad humiliatōnem exemplo sui non nominat se apo-
stolum quod nomen est dignitatis: sed seruum quod no-
men est subiectōnis. Consequenter describuntur persone
salutare euz dicitur: c Duodecim tribubus. Et quo
patet q̄ scribebat cōuersis de iudaismo. Populus enim
iudaicus in. xij. tribus diuidebatur. d Que sunt i di-
spersione. idest extra terram iudee. Illos enim qui erant
in iudea poterat informare verbo: qui modus informan-
di efficacior est q̄ scripto: erat enim episcopus hierosoly-
mitanus: et sic illi qui erant in iudea cui⁹ metropolis ē bie-
rusalem crāt de dyocesi sua. Consequenter exprimunt bona

pturazū. dānando
vera ab alijs sc̄pta
7 hoc cōtra ascri-
cos 7 otulos: q̄bus
supplebat diuina
iugulabat 7 dāna-
bat sup̄flua i tali
ope tamutili.
b Nec emulorū
meoz inuidētiaz
p̄timefco. Prover.
xxvij. Fugit ips⁹
nemine p̄sequente
Iustus aut̄ q̄si leo
p̄fidens absq̄ ter-
roze erit.
c Nec sancte scri-
pture veritates te-
negabo. hoc em̄ es-
set inuidere: immo
cōicabo ex caritate
7 maxime p̄scen-
tibus: Sap̄. vij.
Quā sine fictōe d̄
dici et sine inuidia
p̄municō.

Capitulum. j.

Iacobus
ihu xpi.
Liber iste
diuidit i
quatuor p̄tes fm̄
quatuor aplos bu-
ius libri scriptōes:
sicut dicitur fuit de li-
bro. xij. p̄betarus
q̄ diuidit fm̄ nū-
rū. xij. scriptoz: q̄
tes autē libri pate-
bunt p̄sequendo.
Prima ps p̄tinet
eplam. b. iacobi: q̄
diuidit in duas p̄-
tes. s. in p̄bemiū et
tractatū: sc̄ba inci-
pit: ibi. Om̄e gau-
diū. In prima p̄te
primo describit p̄-